

САУЛЮС СОНДЕЦКІС

Третього лютого пішов з життя славетний литовський диригент Саулюс Сондецкіс. Йому було 87 років. За понад 60 років творчої діяльності професор Сондецкіс продиригував більше 3000 концертів майже у всіх європейських країнах, в США, в Японії, на Кубі, в Канаді, на Тайвані, в Південній Кореї.

Саулюс Сондецкіс народився 11 жовтня 1928 в Шяуляї. У 1948–1952 роках навчався в класі скрипки Литовської консерваторії у професора Александраса Лівонтаса. Диригентську діяльність розпочав у 1955 році як керівник оркестру учнів Школи мистецтв імені Чюрльоніса.

Ім'я Саулюса Сондецкіса впродовж десятиліть було однією з найбільш сталих, непохитних величин музичного простору. Справжній філософ батути, диригент, відомий передовсім як організатор еталонного для багатьох Литовського камерного оркестру, втілював у життя ще багато цікавих проєктів. Часто і охоче виступав диригент у Львові, де тісно співпрацював із камерним оркестром *Академія*. Під час одного з його останніх приїздів до нашого міста, в 2006 році на фестивалі *Контрасти* й відбулася ця розмова, фрагменти із якої вважаю доречним опублікувати сьогодні. Адже говорили про вічне...

– *Як здатен проявити себе колишній виконавець у диригентурі, адже Ви першу освіту здобули як скрипаль?*

– Це правда, але майже відразу взявся за диригування. І диригую вже понад 50 років, з 1955-го. Хоча в консерваторії викладав скрипку, навіть отримав звання професора. Повністю відійшов від педагогічної діяльності 1997 року. А розпочав диригентський шлях, до речі, також з оркестрової педагогіки, коли 25 літ керував струнним оркестром у Вільнюській спеціальній музичній школі ім. М. Чюрльоніса.

Саме з цим колективом ми перемогли на конкурсі Герберта фон Караяна. А дещо згодом, 1960 р., я заснував камерний оркестр Литви. Нині, щоправда, вже не маю безпосередніх обов'язків перед ним.

Коли ж говорити про солістів-диригентів, то, з одного боку, я цілковито розумію їх. Як видатні виконавці вони з раннього дитинства активно виступають, набувають чималий репертуар. І певної миті починають шукати щось нове. Не хотів би говорити, що їм стає нудно, тому що такі вислови мене дратують: чудова музика не може бути нудною, можна просто нудно виконувати її (є, наприклад, такі твори, які диригував уже сотні разів, але вони мені й досі подобаються). Просто в такий спосіб солісти-диригенти прагнуть розширити свій репертуар.

З іншого боку, є ще один дуже суттєвий момент: коли чудовий виконавець приходить диригувати, він думає, що на його рівні зіграє й увесь оркестр. А це не зовсім так. Тому коли видатні солісти створюють власний оркестр, я розумію: зі своїм оркестром вони досягнуть неабиякого виконавського рівня. А от як запрошені диригенти можуть зіштовхнутися з проблемами. Не завжди той, хто сам блискуче грає, може змусити іншого виконувати так само. Проте водночас перфектний виконавець краще розумітиме музику, ніж той, хто погано грає. Але талант диригента не лише в тому. Тут потрібно вміти досягти від оркестру тієї музики, яку носиш у собі. Є ще чимало нюансів. Тож не можу однозначно відповісти, що кожен видатний соліст може стати видатним диригентом.

– *Про які саме нюанси йдеться?*

– Таємниці майстерності. Психологічні нюанси. Вміння вплинути, переконати не грубо, по-диктаторськи (хоча таке теж можливе), проте наполегливо. А якщо такий собі диригент прийде й почне радитися з оркестром – нічого не вдасться. В оркестрі ж різні люди, з різними смаками, вподобаннями. Як же переконати їх грати однаково яскраво та злагоджено.

– *Ви любляете пригадувати, проводити паралелі з таким видатним диригентом усіх часів, як Артуро Тосканіні. З іншого боку, відомо, що він був достатньо авторитарним. Вам близькі такі методи?*

– Вони виправдані. Неавторитарних диригентів немає. Звичайно, багато залежить від темпераменту, але представник кожного з чотирьох темпераментів має право бути диригентом. От Тосканіні, наприклад, був холериком. Якось у Пармі, рідному місті диригента, я був на фестивалі його імені. Там саме відкрили його будинок-музей, експозицію супроводжували рідкісні записи репетицій Тосканіні. Знали б ви, як він кричав на оркестрантів!

– *Наскільки мені відомо, не завжди й цензурно...*

– Так, але ми говоримо про різні речі. Нині вже ніхто не зможе так працювати. В оркестрів на Заході дуже потужні профспілки, там диригент не має права навіть

глянути не так. Адже тепер саме оркестр вирішує, кого прийняти і щодо учасників, і диригентів. Тому тут ідеться лише про стовідсоткову впевненість диригента в його прагненні досягнути свого. Авторитарність не означає відсутності поваги до музикантів, це пережиток, який залишився в нас ще з радянських часів.

Для мене авторитарність це передовсім авторитет. Хіба може бути неавторитарним режисер? Мстислав Ростропович розповів мені один цікавий випадок. Якось Караян запросив Ріхтера, Ойстраха та Ростроповича на запис Концерту для скрипки, віолончелі та фортепіано з оркестром Бетовена. А Караян, як відомо, трохи полюбляв розтягувати темпи. І ось Ріхтер, виразно невдоволений записом, таки підбурих солістів висловити свої зауваження диригентові. На що Караян відповів: «А я на те й запросив саме Вас, щоб Ви знайшли потрібну мотивацію такому темпу». І не змінив його ні на йоту. Я особисто так не роблю. Коли акомпаную солістові, то намагаюся повністю підпорядкуватися йому. Деколи можу хіба що порадити, особливо молодим. Але диригент завжди повинен залишатися господарем своєї музики.

– Ви не вперше у Львові, який у радянські часи порівнювали з прибалтійськими містами як такий собі острівець європейської культури ...

– Ще б пак! Це одне з найгарніших міст Європи! Завжди, коли приїжджаю до Львова, а потім, наприклад, до Будапешта, Загреба, Праги чи Відня, починаю захоплюватися Австро-Угорською імперією. Вона залишила насправду неперевершені за своєю красою міста! Звісно, потрібен ще певний час, щоб відновити красу Львова (зрештою, як і Вільнюса, Риги, Таллінна чи Петербурга), запущеного за 50 років. Якби впродовж усього того періоду у місті були справжні господарі, то нині вони й виглядали б інакше. Однак приємно зазначити: щоразу, коли приїжджаю до Львова, місто гарнішає, оновлюється.

– Не вперше зустрічаєтеся і з Львівським камерним оркестром Музичної академії. В ньому також зауважуєте зміни?

– Так, адже це студентський оркестр, він щораз інший. Хоча сам колектив як такий знаю дуже давно, адже приятелюю з його керівником Артуром Микиткою, моїми друзями були й попередні чільники оркестру Олександра Деркач і Маттіас Вайцнер. Колись в оркестру був дуже міцний кістяк з числа викладачів: Маттіас Вайцнер, Володимир Заранський, Артур Микитка, Харитина Колесса. Вони своїм прикладом і виховували, і підтягували студентів, створювали ідеальні умови для оркестрової практики як у класичних консерваторіях минулих століть, де в оркестр сідали і Йоахім, і Давид. Це дало свої результати: Львівський камерний виховав чимало відомих музикантів. Та скільки б часу не минуло, оркестр залишається на дуже високому рівні це той самий дуже добрий студентський оркестр. Завжди чудово підготовлений, сумлінний, акуратний. Отримую величезне задоволення від роботи з таким колективом усе вивчено, є великий простір для творчості. Така праця заслуговує щонайвищої оцінки.

Розмовляла Лідія Мельник.

Львів, 2006 рік

